

Vec C-43/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

18. január 2022

Vnútroštátny súd:

Sąd Najwyższy

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

22. december 2021

Žalobca:

Prokurator Generalny

Ďalší účastníci konania:

D.J., D[X]. J., Ł.J., S.J.

Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K.

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania pred vnútroštátnym súdom

Mimoriadny opravný prostriedok [v Poľsku „skarga nadzwyczajna“] proti rozsudku, ktorým bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy spôsobenej úmrtím blízkej osoby

Predmet a právny základ prejudiciálnej otázky

Súlad s právom Únie delegovania sudcu na občianskoprávny súd vyššieho stupňa na dobu určitú alebo neurčitú na základe nezverejnených kritérií s možnosťou kedykoľvek tohto delegovaného sudcu odvolať aj bez udania dôvodu.

Článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

1. Majú sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek a článok 5 ods. 1 až 3 Zmluvy o Európskej únii v spojení s článkom 47 a článkom 51 ods. 1 Charty základných práv vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnym ustanoveniam, podľa ktorých môže minister spravodlivosti členského štátu na základe nezverejnených kritérií jednak delegovať na dobu určitú alebo na dobu neurčitú sudcu na občianskoprávny súd vyššieho stupňa, ktorý je príslušný rozhodovať o veciach patriacich do pôsobnosti práva Únie, a jednak kedykoľvek tohto delegovaného sudcu odvolať na základe rozhodnutia, ktoré nie je odôvodnené?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku: má sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek a článok 5 ods. 1 až 3 Zmluvy o Európskej únii v spojení s článkom 47 a článkom 51 ods. 1 Charty základných práv vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu súdu, v ktorého zložení zasada sudca delegovaný takým spôsobom, aký je opísaný v prvej otázke, je povinný *ex offico* preskúmať, či takýto súd je nezávislým a nestranným súdom aj v prípade, že prejednávaná vec nepatrí do pôsobnosti práva Únie?

3. V prípade kladnej odpovede na druhú otázku: má sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek a článok 5 ods. 1 až 3 Zmluvy o Európskej únii v spojení s článkom 47 a článkom 51 ods. 1 Charty základných práv vykladať v tom zmysle, že ukladá súdu členského štátu povinnosť zrušiť právoplatné rozhodnutie súdu v každom prípade, v ktorom zistí, že vo veci rozhodoval takýto delegovaný sudca a že súd, v ktorom tento sudca zasadal, nebol nezávislý a nestranný, a to pomocou takého právneho prostriedku slúžiaceho na rušenie právoplatných rozhodnutí, akým je mimoriadny opravný prostriedok [v Poľsku „skarga nadzwyczajna“], alebo aj účinky takéhoto porušenia spadajú do procesnej autonómie členského štátu?

Relevantné ustanovenia práva Únie

Článok 19 ods. 1 druhý pododsek a článok 5 ods. 1 až 3 ZEÚ

Článok 47 a článok 51 ods. 1 Charty základných práv

Relevantné ustanovenia vnútroštátneho práva

Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej (Ústava Poľskej republiky), článok 45, článok 178 ods. 1 a článok 179;

Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Zákon o organizácii všeobecných súdov; ďalej len „p.u.s.p.“), článok 77

Kodeks postępowania cywilnego (Občiansky súdny poriadok; ďalej len „k.p.c.“), článok 1, článok 379 bod 4, článok 386 § 2, články 398¹³, 398¹⁵ a 398²¹;

Ustawa o Sądzie Najwyższym (Zákon o Najvyššom súde), článok 1 bod 1 písm. b), článok 26 § 1, článok 89 § 1, článok 91 § 1 a článok 95 bod 1

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Rozsudkom z 18. októbra 2017 odvolací súd zamietol odvolania oboch účastníkov konania proti rozsudku Sąd Okręgowy (krajský súd) z 9. marca 2016, ktorým bola žalovanej Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K. (Vojvodská záchranná služba v K.) uložená povinnosť zaplatiť každému zo žalobcov: D.J., D[X]. J., Ł. J. a S. J. sumu 100 000 PLN spolu so zákonnými úrokmi od 7. augusta 2013 až do dňa zaplatenia náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej úmrtím blízkej osoby I. J. podľa článku 446 § 4 kodeks cywilny (Občiansky zákonník) v spojení s článkami 23 a 24 kodeks cywilny (Občiansky zákonník).
- 2 Členmi rozhodovacieho zloženia súdu, ktorý vyniesol tento rozsudok, boli: J.K. a J.N. – sudcovia odvolacieho súdu pôsobiaci na odvolacom súde, ako aj A.P. – P., sudca sąd okręgowy (krajského súdu), delegovaný od 1. novembra 2016 na dobu neurčitú na plnenie funkcie sudcu odvolacieho súdu.
- 3 Mimoriadny opravný prostriedok [skarga nadzwyczajna] proti rozsudku odvolacieho súdu podal podľa článku 89 § 1 v spojení s článkom 115 § 1 a § 1a zákona o Najvyššom súde Prokurator Generalny (ďalej len „generálny prokurátor“) s odvolaním sa na potrebu zabezpečenia súladu so zásadou demokratického právneho štátu vykonávajúceho zásadu sociálnej spravodlivosti a predmetný rozsudok napadol v celom rozsahu.
- 4 Generálny prokurátor namietal, že napadnuté rozhodnutie porušuje zásady, slobody aj práva človeka a občana zakotvené v Ústave Poľskej republiky tým, že po prvé uznáva, že primeranou náhradou nemajetkovej ujmy prislúchajúcej žalobcom je suma 100 000 PLN napriek tomu, že k pretrhnutiu rodinného puta

medzi rodinnými príslušníkmi došlo v dôsledku úmrtia I. J. zapríčineného deliktom spáchaným pracovníkom Vojvodskej záchranej služby v K., pričom priznané sumy nespĺňajú požiadavky kompenzácie nemajetkovej ujmy, a po druhé tým, že nezohľadňuje právnu a skutkovú situáciu žalobcov, ktorá vznikla v dôsledku deliktu spáchaného pracovníkom Vojvodskej záchranej služby v K., a nevážilo možnosť priznať im náhradu nemajetkovej ujmy v celej požadovanej sume, t. j. vo výške 200 000 PLN každému. Generálny prokurátor tiež uviedol že došlo k hrubému porušeniu hmotného práva nesprávnym výkladom príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka, čo viedlo k záveru, že primeranou náhradou nemajetkovej ujmy prislúchajúcou žalobcom je suma 100 000 PLN pre každého, a vyššie sumy sú neprimerané.

- 5 Vo svojom vyjadrení k mimoriadnemu opravnému prostriedku [skarga nadzwyuczajna] žalobcovia žiadali, aby sa mu vyhovel v celom rozsahu a aby sa žalovanému uložila povinnosť nahradiť im trovy konania. Odporca vo svojom vyjadrení k mimoriadnemu opravnému prostriedku navrhol žalobu zamietnuť ako zjavne bezdôvodnú a žiadal priznanie náhrady trov konania.

Stručné odôvodnenie návrhu

- 6 Potreba predložiť Súdneho dvoru právne otázky sformulované vo výroku tohto uznesenia vyplýva z účasti v rozhodovacom zložení súdu, ktorý vydal napadnuté rozhodnutie, sudcu delegovaného na súd vyššieho stupňa na dobu neurčitú podľa článku 77 § 1 bodu 1 p.u.s.p. Táto potreba vznikla v nadväznosti na rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a i., C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931, ktorého body 72, 73, 81, 82, 83, 88, 90 a výrok boli citované v návrhu na začatie prejudiciálneho konania.
- 7 V tejto súvislosti vzniká predovšetkým pochybnosť, či závery vyplývajúce z rozsudku vo veci C-748/19, ktoré boli vyslovené v súvislosti s trestným konaním, treba aplikovať aj na situáciu sudcov delegovaných podľa článku 77 § 1 ods. 1 p.u.s.p., ktorí rozhodujú v občianskoprávných veciach.
- 8 Keďže tento rozsudok bol vydaný na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania podaného vnútroštátnym súdom rozhodujúcim v trestnej veci, jeho závery nie sú priamo uplatniteľné na situáciu delegovaných sudcov rozhodujúcich v občianskoprávných veciach z dôvodu, že boli sformulované aj v dôsledku preskúmania súladu vnútroštátnej právnej úpravy s článkom 6 ods. 1 a 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní. Okrem zjavných rozdielov medzi trestným a občianskoprávnym konaním je tomu tak okrem iného aj preto, že v občianskoprávnom konaní minister spravodlivosti, ktorý je zároveň generálnym prokurátorom, nemá právomoc nad jednou z procesných strán (na rozdiel od trestného konania, kde má právomoc nad verejným žalobcom).

- 9 Na základe vyššie uvedeného vzniká pochybnosť, či rozsudok Súdneho dvora vo veci C-748/19 možno uplatniť na situáciu sudcu delegovaného na plnenie úloh na súd vyššieho stupňa príslušný na prejednávanie občianskoprávných vecí patriacich do oblasti pôsobnosti práva Únie za podmienok stanovených v článku 77 § 1 bode 1 p.u.s.p., pričom toto ustanovenie nevyžaduje uvedenie kritérií, ktoré sú relevantné pre delegovanie sudcu, ani ich zverejnenie. Podobná otázka vyvstáva s ohľadom na skutočnosť, že sudca delegovaný na plnenie úloh na súd vyššieho stupňa príslušného na prejednávanie občianskoprávných vecí patriacich do oblasti pôsobnosti práva Únie podľa článku 77 § 4 p.u.s.p. môže, rovnako ako delegovaný sudca rozhodujúci v trestných veciach patriacich do oblasti pôsobnosti práva Únie, byť na základe rozhodnutia Ministra spravodlivosti ktoré nemusí byť odôvodnené, odvolaný bez predchádzajúceho oznámenia.
- 10 V prípade kladnej odpovede na prvú otázku je potrebné určiť dôsledky vyhlásenia právnych predpisov o delegovaní – vo vyššie uvedenom rozsahu – za predpisy, ktoré sú v rozpore s právom Únie. Predovšetkým ide o odpoveď na otázku, či je vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiu súdu, v ktorého rozhodovacom zložení zasadal delegovaný sudca, povinný *ex officio* preskúmať, či takýto súd je nezávislý a nestranný aj v prípade, že prejednávaná vec nespadá do pôsobnosti práva Únie.
- 11 Rozsudok dotknutý vo veci samej bol vydaný vnútroštátnym súdom vo veci týkajúcej sa peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej úmrtím blízkej osoby, pričom vymáhanie tohto druhu nárokov nie je upravené právnymi aktmi Únie. Treba však zohľadniť, že rozsudok Súdneho dvora vo veci C-748/19 bol vydaný vo veci týkajúcej sa práva Únie, konkrétne pôsobnosti smernice 2016/343. Preto podľa názoru Najvyššieho súdu nemožno tento rozsudok Súdneho dvora priamo uplatniť na situáciu delegovaných sudcov rozhodujúcich nielen v konaní inej povahy (t. j. v občianskoprávnom konaní), ale aj vo veciach, na ktoré sa nevzťahujú právne normy vypracované v rámci legislatívneho procesu Európskej únie.
- 12 Ak by Súdny dvor v rámci odpovede na prvú otázku konštatoval, že sudcovia delegovaní podľa článku 77 § 1 bodu 1 p.u.s.p., ktorí rozhodujú v občianskoprávných veciach, nie sú zárukou nezávislosti a nestrannosti, vzniká následne otázka, aké dôsledky treba z toho vyvodiť v prípade napadnutia rozhodnutia vydaného v občianskoprávnej veci, ktorá nepatrí do pôsobnosti práva Únie. V takomto prípade je dôvodná pochybnosť, či vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiu súdu, v ktorého rozhodovacom zložení zasadal sudca delegovaný vyššie uvedeným spôsobom, môže byť povinný *ex officio* preskúmať, či tento súd je nezávislým a nestranným súdom. Zásada procesnej autonómie členských štátov môže viesť k záveru, že práve vnútroštátne právo by malo určiť, či a v akom rozsahu je táto otázka predmetom skúmania zo strany odvolacieho súdu, vrátane toho, či je v tomto prípade potrebná námietka účastníka konania.

- 13 Okrem toho v prípade kladnej odpovede na takto formulovanú druhú otázku vzniká pochybnosť, či je prípustné zrušiť rozsudok, na ktorého vydaní sa podieľal sudca delegovaný podľa článku 77 § 1 bodu 1 p.u.s.p., prostredníctvom takého opravného prostriedku, akým je mimoriadny opravný prostriedok [skarga nadzwyczajna]. V tejto súvislosti sa stáva aktuálnou otázka možnosti uloženia povinnosti vnútroštátnemu súdu, ktorý o takomto druhu opravného prostriedku rozhoduje, zrušiť právoplatné rozhodnutie vždy, keď sa zistí, že na rozhodovaní vo veci sa podieľal takýto delegovaný sudca, a preto súd s jeho účasťou nebol podľa názoru Súdneho dvora nezávislý a nestranný.
- 14 Mimoriadny opravný prostriedok je inštitútom výnimočnej povahy, ktorého podstatnou črtou je vymedzenie jeho podmienok takým spôsobom, aby slúžil na zrušenie súdnych rozhodnutí, ktoré sú postihnuté zásadnými vadami z hľadiska zásady demokratického právneho štátu uplatňujúceho zásady sociálnej spravodlivosti. Úlohou konkrétnej kontroly vykonávanej zo strany Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) po podaní mimoriadneho opravného prostriedku nie je odstrániť všetky chybné rozsudky, ale len tie, ktoré narušajú základy spoločenskej zmluvy, ktorá je pilierom demokratického právneho štátu realizujúceho zásady sociálnej spravodlivosti, a teda sa týkajú presne vymedzeného vzťahu medzi jednotlivcom a verejnou mocou, alebo dôstojnosti jednotlivca, ktorý tejto verejnej moci čelí. Zistené porušenia, ktoré sú v rozpore s touto zásadou, musia byť preto natoľko závažné, že si vyžadujú zásah do *res iudicata*. Inštitút mimoriadneho opravného prostriedku [skarga nadzwyczajna] tým, že umožňuje zrušenie právoplatného rozsudku v prípade, že je to opodstatnené, predstavuje výnimku z ústavnej zásady stability právoplatných súdnych rozhodnutí. Z tohto dôvodu samotné vydanie rozhodnutia, ktoré je v hrubom rozpore so zákonom, ešte neodôvodňuje jeho zrušenie s cieľom zabezpečiť súlad so zásadou demokratického právneho štátu, pretože je možné, že v konkrétnej situácii je potrebné uprednostniť ústavnú hodnotu právnej istoty, ktorej inherentnou súčasťou je ochrana právoplatne rozhodnutej veci (*res iudicata*), ktorá slúži na ochranu stability a právoplatnosti súdnych rozhodnutí a z nich vyplývajúcich právnych vzťahov.
- 15 Táto zásada stability právoplatných súdnych rozhodnutí je tiež dôležitou hodnotou právneho poriadku Únie. Uznáva sa, že s ohľadom na *res iudicata*, stabilitu práva a právnych vzťahov, ako aj riadny výkon spravodlivosti je nevyhnutné, aby súdne rozhodnutia, ktoré nadobudli právoplatnosť po vyčerpaní dostupných opravných prostriedkov alebo po uplynutí lehôt stanovených pre tieto prostriedky, boli nenapadnuteľné. Právo Únie teda nezaväzuje vnútroštátny súd, aby úplne upustil od uplatňovania vnútroštátnych procesných pravidiel, na základe ktorých sa súdne rozhodnutie stáva právoplatným, hoci by sa tým mohlo napraviť porušenie práva Únie spôsobené týmto rozhodnutím (rozsudky Súdneho dvora z 1. júna 1999, *Eco Swiss*, C-126/97, EU:C:1999:269, body 46 a 47; zo 16. marca 2006, *Kapferer*, C-234/04, EU:C:2006:178, body 20, 21 a 24).
- 16 Právo Únie sa zároveň riadi zásadou účinnosti (*effet utile*), ktorá nariaďuje úplné uplatňovanie tohto práva vo všetkých členských štátoch a zároveň poskytuje záruku procesnej ochrany práv, ktoré jednotlivcom z tohto práva vyplývajú.

Vzhľadom na túto zásadu sa právo Únie musí uplatniť *ex offio* bez toho, aby bolo potrebné sa naň odvolávať v rámci námietok uplatňovaných účastníkom konania.

- 17 Osobitným doplnkom zásady účinnosti je koncepcia procesnej autonómie členských štátov. Táto doktrína, tradične formulovaná v rozsudkoch Súdneho dvora zo 16. decembra 1976: *Rewe-Zentralfinanz* a *Rewe-Zentral*, 33/76, EU:C:1976:188, a *Comet*, 45/76, EU:C:1976:191, uznáva, že v prípade neexistencie právnej úpravy Únie je úlohou vnútroštátneho právneho poriadku určiť súdy príslušné na rozhodovanie a stanoviť procesné podmienky pre žaloby zaručujúce ochranu takých práv, ktoré občanom členských štátov vyplývajú z priamo účinného práva Únie.
- 18 Vzhľadom na vyššie uvedené vznikajú pochybnosti, či podanie mimoriadneho opravného prostriedku [skarga nadzwyczajna] proti právoplatnému rozsudku vydanému v občianskoprávnej veci, ktorá nepatrí do pôsobnosti práva Únie, keď sa na vydaní uvedeného rozsudku podieľal sudca poverený výkonom funkcie na vyššom súde podľa článku 77 § 1 bodu 1 p.u.s.p., by malo – v prípade, ak Súdny dvor zistí, ako vo veci C-748/19, že sa na takéhoto sudcu nevzťahujú záruky nezávislosti a nestrannosti – viesť k zrušeniu tohto rozsudku. V tomto prípade je potrebné predovšetkým objasniť, či vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o mimoriadnom opravnom prostriedku, akým je skarga nadzwyczajna (mimoriadna sťažnosť), musí z vlastnej iniciatívy a za každých okolností zrušiť právoplatné rozhodnutie súdu, v ktorého rozhodovacom zložení zasadal takýto delegovaný sudca, alebo či je v tomto prípade možné určiť dôsledky takéhoto porušenia podľa vnútroštátnych pravidiel v rámci vyššie uvedenej procesnej autonómie členského štátu.